

การจัดการกิจการพระพุทธศาสนาในยุคโลกาภิวัตน์

Management of Buddhist affairs in the globalization

พระมหานพรัตน์ ชันติโสภณ (Phramaha Nopparak Namuang)^{*}

เอกมงคล เพ็ชรวงษ์ (aekmongkol phetchawong)^{**}

บทคัดย่อ

ในยุคโลกาภิวัตน์วัดมีบทบาทหรือภารกิจต่อสังคมและชุมชนทั้งในปัจจุบันอย่างมากมาย นอกจากจะเป็นสถาบันที่ทำหน้าที่ในการฝึกอบรมพระสงฆ์เพื่อให้ออกมาทำหน้าที่ในการสืบสานพระพุทธศาสนาแล้ว วัดก็ยังเป็นศูนย์กลางแห่งกิจกรรมต่างๆ ของชุมชนและมีบทบาทต่อการพัฒนาอาชีพของประชาชน เช่น เป็นสถานศึกษาสำหรับประชาชนทั่วไป เป็นแหล่งรวมศิลปวิทยาการในด้านต่างๆ ที่เป็นความรู้เพื่อการดำรงรักษาสังคม อันสืบเนื่องมาจากการจัดการกิจการพระพุทธศาสนา

คำสำคัญ: การจัดการ, กิจการพระพุทธศาสนา, ยุคโลกาภิวัตน์

^{*} ผู้แต่ง,พระมหานพรัตน์ ชันติโสภณ,ดร. Phramaha Nopparak Namuang) อาจารย์ประจำวิทยาลัยสงฆ์สุพรรณบุรีศรีสุพรรณภูมิ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย จังหวัดสุพรรณบุรี. 72160. Faculty of Social Science Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Academic Services Unit. Wat Pa Lelai Worawihan. Muang Distric Suphanburi Province. 72160. e-mail nopparak 03 @ hotmail.com.:

^{**} ผู้ร่วม.อาจารย์ประจำหลักสูตรสาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ วิทยาลัยสงฆ์สุพรรณบุรีศรีสุพรรณภูมิ,วัดป่าเลไลยก์วรวิหารสุพรรณบุรี มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย จังหวัดสุพรรณบุรี. 72160, Faculty of Social Science Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Academic Services Unit. Wat Pa Lelai Worawihan. Muang Distric Suphanburi Province. 72160 โทร.094-5535366 ,e-mail aekmong123@hotmail.com

Abstract

Globalization is a role or mission to society and the community, both now thousands. It is an institution that serves to train clergy to carry out acts of Buddhism then. Temple is still a hub of activity. The role of the community and the professional development of individuals, such as education for the general public. A source of the Renaissance in various fields. The knowledge to sustain society. The sequel to manage religious affairs.

Keywords: Management, Buddhist affairs, globalization

1. บทนำ

หลังจากพระพุทธเจ้าตรัสรู้แล้ว การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในพระพุทธศาสนาที่เริ่มต้นขึ้นโดยการเสด็จไปแสดงธรรมโปรดปัญจวัคคีย์จนสามารถอบรมตนเองบรรลุพระอรหันต์ การประกาศพระศาสนาที่เริ่มมีขึ้นโดยมีพระประสงค์จะให้สัตว์โลกมีการพัฒนาอบรมจิตให้กิเลสเบาบางจนหมดไปและประดิษฐานให้พระพุทธศาสนานั้นคงโดยมีวิธีการคือ แยกกันไปประกาศพระพุทธศาสนา ซึ่งตอนนั้นพระสาวกยังมีไม่มาก ครั้นในภายหลังมีผู้นับถือพระพุทธศาสนามากขึ้นพุทธสาวกก็มากขึ้น การจัดระเบียบกฎเกณฑ์หรือที่เรียกว่าพระธรรมวินัย ซึ่งเป็นทั้งข้อห้ามและข้อควรปฏิบัติตามอันเป็นการสะดวกในการบริหารคณะสงฆ์ และในการนี้พระองค์ยังแบ่งพุทธบริษัทออกเป็น 4 คือ ภิกษุ ภิกษุณี อุบาสก อุบาสิกา โดยพระองค์กระจายอำนาจให้คณะสงฆ์เป็นใหญ่ในเมื่อมีอธิกรณ์เกิดขึ้นโดยมีพระองค์ทรงเป็นพระประมุขของสงฆ์ ในการวินิจฉัยสั่งการหรือการตัดสินอธิกรณ์ก็ใช้เสียงส่วนมากในการตัดสิน

การพัฒนาคณะสงฆ์ในสมัยพุทธกาลนั้น พระพุทธองค์ทรงเลือกทรัพยากรมนุษย์ที่เหมาะสมกับงาน เช่น พระอัครสาวกทั้งสองและเอตทัคคะผู้เลิศเฉพาะด้าน เช่น พระสารีบุตรเถระซึ่งมีปัญญามารองจากพระองค์ ทรงแต่งตั้งให้เป็นพระธรรมเสนาบดี ส่วนพระมหาเถระรูปอื่นก็ทรงแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งต่าง ๆ ซึ่งการแต่งตั้งพระองค์ไม่ทรงเห็นว่าผู้ใดผู้หนึ่งมีใกล้ชิดพระองค์แล้วจะทรงแต่งตั้งพระองค์ทรงพิจารณาตามคุณสมบัติของแต่ละท่าน จะเห็นได้ว่าในสมัยพุทธกาลการบริหารคณะสงฆ์ กฎเกณฑ์ขั้นตอนต่าง ๆ ง่ายและไม่สลับซับซ้อนมากนัก อาจเป็นเพราะว่า พระพุทธเจ้าทรงเป็นธรรมราชาทรงประกอบด้วยพุทธคุณ 2 (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), 2546:223.) คือ

1) อตฺตหิตสมบัติ คือ ความถึงพร้อมประโยชน์ตน ทรงบำเพ็ญประโยชน์ส่วนพระองค์เองเสร็จสิ้นสมบูรณ์แล้ว

2) ปรีทิตปฏิบัติ คือ การปฏิบัติเพื่อประโยชน์ผู้อื่น ทรงบำเพ็ญพุทธจริยาเพื่อประโยชน์แก่ผู้อื่น ส่วนพุทธบริษัท 4 ก็ปฏิบัติธรรมสมควรแก่ธรรม, ปฏิบัติชอบยิ่ง, ประพฤติตามธรรม ตามที่พระองค์ให้สมทานธรรมจึงเห็นได้ว่าหลักการที่พระองค์วางไว้เป็นแนวทางปฏิบัติร่วมกันจึงทำให้สังคมในขณะนั้นสงบสุข

การบริหารกิจการของคณะสงฆ์มีความสำคัญต่อความมั่นคงของพระพุทธศาสนา เป็นการสร้างความเข้มแข็งของสถาบันสงฆ์ และการดำรงอยู่ของคณะสงฆ์ถือเป็นตัวแทนหรือเป็นสาวกขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ทำหน้าที่ในการปฏิบัติภารกิจเผยแผ่สืบสานและถ่ายทอด พระธรรมคำสอนของพระพุทธองค์

นอกจากนั้นการปฏิบัติและการดำรงชีวิตของพระสงฆ์ตามพระธรรมวินัย สามารถสร้างศรัทธาเลื่อมใสให้เกิดแก่พุทธศาสนิกชนทั่วไป ทั้งยังเป็นการสร้างแรงจูงใจให้พุทธศาสนิกชนได้ตระหนักถึงหน้าที่ของตนในฐานะพุทธบริษัทอีกด้วย เมื่อเกิดความเลื่อมใสศรัทธาในพระธรรมวินัยของพระพุทธเจ้าแล้ว ก็มีวิธีแสดงออกหลายอย่างที่แสดงให้เห็นถึงความเป็นชาวพุทธมาตั้งแต่สมัยพุทธกาล กุลบุตรชาวพุทธจะต้องหาโอกาสบรรพชาอุปสมบทเป็นภิกษุในพระพุทธศาสนาเพื่อเป็นการยังมลทินให้ออกไป (พระธรรมโมลี (สมศักดิ์ อุปสโม), 2530:633.) และศึกษาพระธรรมวินัย เพื่อช่วยกันจรรโลงพระพุทธศาสนา ภายหลังแต่พุทธปรินิพพานล่วงมาแล้ว 200 ปี หลังจากที่พระเจ้าอโศกมหาราชทรงอุปถัมภ์การสังคายนาครั้งที่ 3 แล้วเสร็จในปี 235 (สุชีพ ปุญญานุภาพ, 2541: 196). ก็ได้มีการสืบทอดอายุพระพุทธศาสนาเป็นลำดับมา

การบริหารกิจการคณะสงฆ์ในสมัยพุทธกาล ยังยึดรูปแบบการบริหารกิจการคณะสงฆ์ตามปกติได้ โดยพระพุทธองค์ทรงมอบหมายภารกิจสำคัญนี้ให้แก่พระเถระผู้ทรงภูมิรู้และภูมิธรรมให้ได้พิจารณา ร่วมกับคณะสงฆ์ ในสมัยนั้นได้จัดการปกครองพระสงฆ์ผู้บวชใหม่แบบพี่สอนน้อง กล่าวคือให้พระเถระร่วมกับสงฆ์ทำพิธีบรรพชาและอุปสมบท ด้วยความสามัคคีทั้งกายภาพและจิตตภาพ กายภาพต้องประกอบด้วยพระสงฆ์จำนวน 5 รูป ในเขตชนบทที่อยู่ห่างไกล และพระสงฆ์ 10 รูปขึ้นไปในเขตเมือง หรือมีชุมชนชนบท ส่วนจิตตภาพ คือความเห็นพร้อมร่วมกัน

ในการพิจารณาคุณสมบัติของผู้สมัครใจเข้าเป็นสมาชิกของสงฆ์ หรือการมีความเสมอกันในความเห็น (ทิวฐิสามัญญตา) และการปฏิบัติเสมอกัน (สีลสามัญญตา) เพื่อร่วมกันอนุญาติให้เข้าเป็นสมาชิกของสงฆ์ และการแบ่งการดูแลสมาชิกใหม่ ภายใต้ความรับผิดชอบของพระอุปัชฌาย์และอาจารย์ที่มีความเชี่ยวชาญในคำสอนหรือพระธรรมและพระวินัยในสำนักของตนเอง พระพุทธองค์ได้ทรงสอนวิธีการปกครองและการเผยแผ่ไว้หลายรูปแบบเช่น การแสดงธรรม การสนทนาธรรม การแนะนำ การปฏิบัติตนให้เป็นที่น่าเลื่อมใส และการตอบปัญหาข้อข้องใจสงสัย เป็นต้น โดยยึดหลักพระธรรมวินัยเป็นธรรมนูญการปกครองและการเผยแผ่ ก็ได้อาศัยอำนาจรัฐและจารีตเป็นหลักอุดหนุน เมื่อเกิดความไม่เรียบร้อยในคณะสงฆ์ จนเป็นเหตุขัดข้องและจำเป็นต้องพึ่งรัฐ ก็ได้อาศัยอำนาจรัฐช่วยแก้ไข ดังเช่นสมัยพระเจ้าอโศกมหาราช การคณะสงฆ์และการพระศาสนาได้ดำเนินมาด้วยลักษณะนี้ และเป็นที่ยอมรับนับถือของพุทธศาสนิกชนทั่วไป ตลอดจนองค์ประมุขของประเทศ เพราะคณะสงฆ์ได้ดำเนินกิจการคณะสงฆ์และกิจการพระศาสนาเป็นประโยชน์อันยิ่งใหญ่ไพศาล แก่คณะสงฆ์และประเทศชาติอันเป็นส่วนรวม

ดังนั้น เมื่อมีการบรรพชาอุปสมบทกันอย่างแพร่หลาย ทำให้มีพระภิกษุสามเณรเพิ่มมากขึ้น การที่มีพระภิกษุสามเณรเพิ่มมากขึ้น จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องวางระบบการบริหารจัดการเพื่อปกครองคณะสงฆ์ให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อยดีงาม เพราะการปกครองนั้นเป็นส่วนหนึ่งของการบริหารกิจการพระศาสนา ให้มีความเจริญก้าวหน้า ความตั้งมั่นของพระศาสนาจะเกิดประโยชน์แก่มหาชน ทั้งทางตรงและทางอ้อม การศึกษาให้เข้าใจอย่างถ่องแท้ในแง่วิชาการเกี่ยวกับความหมายของการปกครอง ประเภทการปกครอง ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับการบริหารกิจการคณะสงฆ์ รวมถึงการใช้อำนาจในรูปแบบตามพระวินัยบัญญัติกับรูปแบบตามอำนาจของรัฐ ซึ่งตราผ่านพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ฉบับต่างๆ และวิวัฒนาการการปกครองในแต่ละยุคสมัย ที่มีการเปลี่ยนแปลงตามลำดับ นำมาซึ่งความเข้าใจอันดีงามและมีประโยชน์โดยตรงต่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ให้มี

ความสงบเรียบร้อยเป็นแบบอย่างการปกครองของสังคมทั่วไป ซึ่งในสังคมสงฆ์ได้รับการยกย่องเชิดชูให้มีสถานภาพสูงกว่าบุคคลทั่วไป (คณาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2551:2.)

ครั้นในสมัยรัชกาลที่ 5 พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงพระกรุณาโปรดให้ตราพระราชบัญญัติลักษณะปกครองคณะสงฆ์รัตนโกสินทรศก 121 (พ.ศ. 2445) คณะสงฆ์จึงได้จัดการปกครองตามกฎหมายแต่นั้นมา ครั้นถึงสมัยรัชกาลที่ 8 ได้มีการตราพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พุทธศักราช 2484 (พระเทพเวที (ประกอบ ธรรมเสฏฐโง), 2540:78.) เพื่อให้จัดระบบการบริหารกิจการคณะสงฆ์ใหม่ โดยมีรูปแบบคล้ายกับการปกครองราชอาณาจักรตามระบอบประชาธิปไตย และให้อำนาจบัญญัติสงฆ์นิติ ตราสิกขาภิบาล ออกกฎอัยการ เป็นต้นใช้บังคับได้ เมื่อบัญญัติสงฆ์นิติระเบียบบริหารการคณะสงฆ์ส่วนภูมิภาค และสงฆ์นิติระเบียบพระคณาธิการ ได้กำหนดนามรวมตำแหน่งผู้บริหารการคณะสงฆ์ว่า “พระคณาธิการ” ต่อมาในรัชกาลปัจจุบัน ได้มีการตราพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ.2505 และให้อำนาจมหาเถรสมาคมออกกฎและระเบียบต่าง ๆ ขึ้นใช้บังคับได้ ได้มีการกำหนดตำแหน่งคณะสงฆ์เรียกว่า “พระสังฆาธิการ” พระสังฆาธิการ เป็นผู้ปกครองคณะสงฆ์ โดยมีกำหนดไว้ในกฎหมายมหาเถรสมาคม ฉบับที่ 5 (พ.ศ.2506) ว่าด้วยการแต่งตั้งถอดถอนพระสังฆาธิการ “พระสังฆาธิการ หมายถึง พระภิกษุผู้ดำรงตำแหน่งปกครองคณะสงฆ์” มีตำแหน่งดังนี้

เจ้าคณะใหญ่

เจ้าคณะภาค รองเจ้าคณะภาค

เจ้าคณะจังหวัด รองเจ้าคณะจังหวัด

เจ้าคณะอำเภอ รองเจ้าคณะอำเภอ

เจ้าคณะตำบล รองเจ้าคณะตำบล

เจ้าอาวาส รองเจ้าอาวาส ผู้ช่วยเจ้าอาวาส

เจ้าคณะระดับต่าง ๆ และเจ้าอาวาสดังกล่าวนี้ เป็นผู้ทำงานคณะสงฆ์อย่างมีอำนาจเต็มตามกฎหมาย และครอบคลุมงานทุกส่วนในเขตปกครองหรือในวัด ส่วนรองเจ้าคณะ รองเจ้าอาวาส ผู้ช่วยเจ้าอาวาส จะมีอำนาจหน้าที่เต็มตามตำแหน่ง ก็แต่โดยได้รับการมอบหมาย จึงบัญญัตินามว่า “พระสังฆาธิการ” ซึ่งเปรียบได้กับข้าราชการของฝ่ายราชอาณาจักร (พระธรรมปริยัติโสภณ (วรวิทย์ คงคปญโญ), 2550:19.)

พระสังฆาธิการ จึงมีหน้าที่ในการปกครองและบริหารกิจการคณะสงฆ์ให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อย เนื่องจากพระสังฆาธิการเป็นผู้ใกล้ชิดประชาชน โดยเฉพาะพระสังฆาธิการระดับเจ้าอาวาส ซึ่งเป็นที่เคารพเลื่อมใสศรัทธาของประชาชน และมีบทบาทโดยตรงต่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์ให้ดำรงอยู่สืบต่อไป

ปัจจุบันองค์กรในการบริหารคณะสงฆ์ของไทยถูกตั้งคำถามมากขึ้นว่า พระพุทธศาสนาในไทยจะมีแนวโน้มไปในทิศทางใดในการแก้ปัญหาสังคมไทยในปัจจุบันซึ่งมีแนวโน้มหนักขึ้นเนื่องจากการเปลี่ยนแปลงของโลก ในฐานะที่พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาแห่งการศึกษาฝึกฝนพัฒนาตนเอง ซึ่งคู่บ้านคู่เมืองไทยมาแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน เป็นเนื้อเป็นตัวกับความเป็นไทย และชาติไทยอย่างไม้อาจแยกจากกันได้พระพุทธศาสนาจึงเป็นทางเลือกที่ดีที่สุดที่จะแก้ปัญหาความขัดแย้งทางสังคม องค์กรคณะสงฆ์ไทยจึงจำเป็นต้องมีบทบาทที่สำคัญในฐานะที่เป็นที่เลื่อมใสของพุทธศาสนิกชนแต่มีคำถามว่า ภายในองค์กรคณะสงฆ์เองมีการบริหารจัดการกันอย่างไร

มีความมั่นคงขนาดไหน เพราะการที่จะไปพัฒนาองค์กรอื่นนั้นจะต้องพัฒนาองค์กรของตนก่อนจึงมีคำกล่าวที่ว่า “บัณฑิตพึงตั้งตนไว้ในคุณธรรมที่เหมาะสมก่อน แล้วสอนคนอื่นในภายหลัง” (ขุ.ธ.(ไทย) 25/158/81)

บทบาทด้านภาวะผู้นำคณะสงฆ์ที่เป็นที่ยอมรับของสังคมหลักธรรม คือ หลักไตรสิกขา จึงเป็นหลักธรรมที่สำคัญในการที่จะนำมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์สำหรับผู้ปกครองและผู้อยู่ภายใต้การปกครองเป็นการอยู่ด้วยกันทั้งสองฝ่ายอย่างพึ่งพาอาศัยเป็นการลดอัตราในตัวตน หากทั้งสองฝ่ายขาดหลักธรรมแล้วยึดประโยชน์ตนและพวกพ้องมากกว่าการการคำนึงถึงประโยชน์โดยรวม ปัญหาต่างๆ ก็จะตามมาขาดความสามัคคีธรรมการบริหารกิจการคณะสงฆ์

ทั้งนี้ การพัฒนาพระสังฆาธิการในด้านการบริหารกิจการคณะสงฆ์ยังคงมีการพัฒนาตามศักยภาพของตน บางท่านพอมีความรู้ความสามารถก็จะพัฒนาได้มาก แต่ถ้าไม่มีกำลังความสามารถก็จะค่อย ๆ พัฒนาไปที่ละน้อย หรือจะพัฒนาเฉพาะส่วนที่ตนถนัด มิได้พัฒนาได้ครบการบริหารกิจการคณะสงฆ์ทั้ง 6 ด้าน จึงทำให้เกิดการพัฒนาไปคนละทิศทาง หรือคนละแนวทาง ดังนั้น เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ จึงควรกำหนดรูปแบบในการพัฒนาพระสังฆาธิการให้ครอบคลุมในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ทั้ง 6 ด้าน เพื่อที่จะมีทิศทาง หรือแนวทางในการพัฒนาพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์เป็นไปในทางเดียวกัน นอกจากนี้ ปัจจุบันการบริหารประเทศชาติก็ได้มีการกำหนดทิศทางในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมเป็นไปในทิศทางที่ดีและมีแนวทางในการปฏิบัติ โดยการมีกำหนด “แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ” โดยในปัจจุบันก็ถือว่ามีประสิทธิภาพพออยู่มา และได้ดำเนินการมาเป็นฉบับที่ 11 (พ.ศ.2555-2559) ซึ่งมีว่ามีกรอบรูปแบบในการดำเนินการกิจการต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมที่เป็นไปในทิศทางเดียวกันของผู้บริหารและผู้ปฏิบัติการ ซึ่งในทางพระพุทธศาสนาก็เช่นกัน ผู้วิจัยจึงมุ่งหวังว่า การกำหนดรูปแบบการพัฒนาพระสังฆาธิการเพื่อประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์จะเป็นพื้นฐานในการกำหนด “แผนพัฒนาพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ฉบับที่ 1” เพื่อให้การพัฒนาพระพุทธศาสนามีการพัฒนาเป็นไปในทิศทางเดียวกันและมีศักยภาพต่อองค์กรพระพุทธศาสนา ตลอดถึงพุทธศาสนิกชนทุก ๆ คน ที่นับถือพระพุทธศาสนา และความมั่นคงต่อพระพุทธศาสนาต่อไป

การจัดการกิจการพระพุทธศาสนาในยุคโลกาภิวัตน์

หน้าที่ในการบริการ คือ หน้าที่แต่ละอย่างของกระบวนการการบริหาร ล้วนเป็นหน้าที่ของงานที่จำเป็นที่ผู้บริหารจะต้องปฏิบัติ ทั้งนี้เพื่อให้ภารกิจหรืองานทั้งหลายที่บุคคลฝ่ายต่างๆ ในองค์กรปฏิบัติอยู่ให้สำเร็จผลโดยมีประสิทธิภาพ POSDCCR คือ

1. การวางแผน (Planning) การกำหนดนโยบายและมาตรการการวางแผนปฏิบัติ หมายถึง การกำหนดแผนงาน หรือวิธีปฏิบัติงานไว้ล่วงหน้าเพื่อผลสำเร็จตามที่ต้องการ การวางแผนจะเกี่ยวข้องกับการใช้ดุลยพินิจพิจารณาถึงผลสำเร็จที่ต้องการจะได้หนทางที่จะทำให้ได้ตามตั้งเป้าหมายไว้ ในทางปฏิบัติในการวางแผนผู้บริหาร จะทำการคาดการณ์อนาคต และจะมีการคิดวิเคราะห์เพื่อกำหนดเป้าหมายต่างๆ

ในการวางแผนนั้น ผู้บริหารได้ใช้ดุลพินิจต่างๆ ว่าองค์กรจะต้องทำอะไร ให้ได้ผลอะไร ทำอย่างไร ทำโดยใคร ทำเมื่อไหร่ ก็จะทำให้ห้องค์การบรรลุเป้าหมายตามที่วางไว้โดยกล่าวไว้ว่า ในการวางแผนนี้พระพุทธเจ้า

ทรงกำหนดวัตถุประสงค์ส่วนบุคคล เพื่อให้สมาชิกใหม่ได้ปฏิบัติในทิศทางเดียวกัน ซึ่งจะเห็นได้จากการที่ทรงประทานการอุปสมบทแก่ อัญญาโกณฑัญญะพระภิกษุรูปแรกในทางพระพุทธศาสนาด้วยพระดำรัสว่า “จงเป็นพระภิกษุมาเถิดธรรมอันเรากล้าดีแล้ว เธอจงประพฤติพรหมจรรย์เพื่อทำที่สุดแห่งทุกข์โดยชอบเถิด” จะเห็นได้ว่า พระพุทธดำรัสนี้มีการกล่าวถึงวัตถุประสงค์ของการอุปสมบทชัดเจน ว่า “เธอจงประพฤติพรหมจรรย์เพื่อทำที่สุดแห่งทุกข์โดยชอบเถิด” นั่นหมายถึงว่า ให้สมาชิกให้ปฏิบัติให้หลุดจากทุกข์ส่วนตัว หรือแนะนำคนอื่นให้หลุดพ้นจากทุกข์ อันเป็นเป้าหมายสูงสุดในการดำเนินชีวิต(พระธรรมโกศาจารย์(ประยูร ธมฺมจิตฺโต), 2549:5-6)

2. การจัดองค์การ (Organizing) การจัดองค์การหรือการจัดรูปงาน หมายถึงการจัดรูปงาน และโครงสร้างการแบ่งหน้าที่ตามความรับผิดชอบของตำแหน่งต่างๆ คือการจัดตำแหน่งสายบังคับบัญชาในองค์การ รวมถึงการกำหนดคุณสมบัติของบุคคลที่จำเป็นสำหรับตำแหน่งภายในองค์การตามความถนัด และตามความรับผิดชอบในการปฏิบัติงานอย่างชัดเจนในเชิงวิชาการด้วย (กรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ, 2428:6.)

สำหรับคณะสงฆ์พระพุทธเจ้าทรงกำหนดให้พระภิกษุเคารพกันตามลำดับอาวุโส หรืออายุพรรษา ภิกษุมิพรรษาน้อยต้องแสดงความเคารพต่อภิกษุมิพรรษามากกว่า คณะสงฆ์ได้มีการบริหารกันมาในรูปแบบอาจารย์ปกครองศิษย์ หรือพ่อปกครองลูก โดยปฏิบัติตามหลักพระธรรมวินัยเป็นสำคัญ ในการจัดระเบียบการบริหาร โดยให้อำนาจการบัญญัติหลักเกณฑ์ และวิธีการดำเนินงานของคณะสงฆ์ตามความเหมาะสม ต่อมาฝ่ายบ้านเมืองจึงได้เข้ามามีบทบาทช่วยอุปถัมภ์ ทำนุบำรุงพระพุทธศาสนา

3. การบริหารงานบุคคล (Staffing) คือ การสรรหาบุคคลมาบรรจุในตำแหน่งที่กำหนดไว้ หมายถึง การสรรหา การรับสมัคร การสัมภาษณ์ การคัดเลือก การบรรจุ การฝึกอบรมของบุคลากรให้เข้าใจถึงวิธีการปฏิบัติงาน

สำหรับการบริหารบุคลากรของคณะสงฆ์ เป็นกระบวนการที่สำคัญอย่างหนึ่งที่พระสังฆาธิการผู้หวังความสำเร็จในการบริหาร ต้องปฏิบัติตามหลักพระธรรมวินัยในการบริหารภารกิจและจำเป็นที่จะต้องหมั่นศึกษาหาความรู้ใหม่อยู่เสมอ เพื่อนำมาเป็นแนวทางในการปรับปรุงการบริหารคณะสงฆ์ให้เข้มแข็งขึ้นมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

สำหรับการบริหารงานบุคคลในพระพุทธศาสนา เริ่มตั้งแต่การรับคนเข้ามาบวชที่จะต้องมีการกลั่นกรองโดยคณะสงฆ์ พระพุทธเจ้าทรงมอบความเป็นใหญ่ให้คณะสงฆ์ ในการทำพิธีอุปสมบทให้แก่กุลบุตร พระเถระผู้เป็นประธานในพิธีเรียกว่า พระอุปัชฌาย์ การรับคนเข้ามามีการอุปสมบทต้องได้รับการเห็นชอบเป็นเอกฉันท์จากคณะสงฆ์ ซึ่งประชุมพร้อมกันในอุโบสถที่ประกอบพิธีอุปสมบท

เมื่อเข้ามาบวชในพระพุทธศาสนาแล้ว พระบวชใหม่ (พระนวกะ) จะต้องได้รับการฝึกอบรมและการศึกษาเล่าเรียนจากอุปัชฌาย์ โดยอยู่ภายใต้การดูแลของท่านจนกว่าจะมีพรรษาครบ 5 ดังนั้น กระบวนการฝึกอบรมพระบวชใหม่จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่ง เพราะก่อให้เกิดการศึกษาในวัด ซึ่งต่อมาได้พัฒนาเป็นมหาวิทยาลัยทางพระพุทธศาสนาที่สำคัญในอินเดีย เช่น มหาวิทยาลัยนาลันทา (พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) 2554: 12)

ระบบการศึกษาในพระพุทธศาสนา เป็นเครื่องมือที่สำคัญในการพัฒนาบุคลากรตราบไต่ที่บุคลากรยังไม่บรรลุพระอรหันต์ เขาผู้นั้นจะต้องได้รับการศึกษาอบรมตลอดไป

4. การวินิจฉัยสั่งการ (Directing) คือการเลือกเอาทางใดทางหนึ่ง ในจำนวนทางที่มีให้เลือกจำนวนมาก การตัดสินใจสั่งการที่สำคัญที่สุดในกระบวนการบริหารทั้งหมด เพราะว่า บรรดากระบวนการต่างๆ ล้วนแต่ดำเนินไปเพื่อช่วยและสนับสนุนในการตัดสินใจสั่งการทั้งสิ้น

ในการตัดสินใจด้านการบริหารของพระสังฆาธิการ จะต้องอาศัยพระธรรมวินัยตัวบทกฎหมายระเบียบ กฎ และข้อบังคับ ตลอดจนทั้งแนวนโยบายและระเบียบประเพณีที่เคยปฏิบัติมา ฉะนั้น การตัดสินใจหมายถึง การอำนวยความสะดวก การชี้แนะงานให้ผู้ใต้บังคับบัญชาปฏิบัติตามเป้าหมายที่กำหนดไว้อย่างมีประสิทธิภาพ และประสิทธิผลตลอดทั้งติดตามคำสั่งชี้แนะนั้น และในการสั่งงานซึ่งตัดสินใจสั่งการลงไป พระสังฆาธิการจะต้องอาศัยข้อมูล ข้อเท็จจริงตลอดจนความคิดเห็นของบุคคลหลายฝ่ายที่เกี่ยวข้องมาเป็นแนวทางในการพิจารณา การสั่งการจะดำเนินไปในทิศทางอันเป็นจุดหมายของหน่วยงานนั้นๆ ต้องใช้เทคนิคกลวิธีให้เกิดแรงจูงใจ การติดต่อสื่อสารความคิด และการทำงานให้เกิดขึ้นนั้น จึงจะทำให้การปฏิบัติงานของผู้อยู่ใต้บังคับบัญชาเกิดแรงจูงใจที่จะปฏิบัติตามคำสั่ง

5. การควบคุม (Controlling) คือ การควบคุมกิจกรรมของผู้เกี่ยวข้องกับการทำงานให้ได้คุณภาพที่ต้องการโดยถือหลักปรัชญาที่ว่า “คุณภาพใส่เข้าไปในผลงานระหว่างกระบวนการทำงาน ไม่ใช่การตรวจสอบครั้งสุดท้าย” ดังนั้น การควบคุมจึงหมายถึง การส่งเสริมและการเสริมสร้างคุณภาพทุกขั้นตอน

การควบคุมแต่ละขั้นตอนเพื่อให้ได้คุณภาพตามวัตถุประสงค์นั้น เป็นหน้าที่ความรับผิดชอบของทุกคนที่เกี่ยวข้อง มิใช่เป็นหน้าที่ของคนใดคนหนึ่งหรือกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง ด้วยเหตุนี้การควบคุมคุณภาพ คือ การทำงานเพื่อป้องกันไม่ให้เกิดความสูญเสีย ป้องกันไม่ให้งานผิดพลาดไปจากข้อกำหนด หาทางแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในระหว่างการทำงาน

การกำกับดูแลเป็นการควบคุมสมาชิกภายในองค์กร ให้ปฏิบัติหน้าที่เพื่อให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้ พระพุทธเจ้าทรงให้ความสำคัญแก่การกำกับดูแลคณะสงฆ์เป็นอย่างดีดังที่พระพุทธเจ้าบัญญัติพระวินัยเพื่อให้พระสงฆ์ใช้มาตรฐานการควบคุมความประพฤติให้เป็นแบบเดียวกัน พระพุทธเจ้าทรงให้เหตุผลในการบัญญัติพระวินัยไว้ 10 ประการ เช่น เพื่อความผาสุกแห่งคณะสงฆ์ เพื่อข่มบุคคลผู้ไม่มีความละอาย เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดความเสื่อมเสียทั้งในปัจจุบันและอนาคต เพื่อความมั่นคงแห่งพระศาสนา

6. การประสานงาน (Coordinating) การประสานงาน หมายถึง การประสานงานแนวคิดพฤติกรรมของตนเอง และเพื่อนร่วมงานผสมผสานกลมกลืนกัน ไม่ขัดหรือแย้ง หรือซ้ำซ้อนกัน เพื่อประสานผลประโยชน์ของการปฏิบัติงานให้บรรลุวัตถุประสงค์ร่วมกัน การประสานงานจึงเป็นการสร้างวิธีการทำงานร่วมกัน หรือบุคคลภายนอกเพื่อให้เกิดความเข้าใจต่อกัน สำหรับคณะสงฆ์ต้องมีประสานงานกันระหว่างพระสังฆาธิการ ตั้งแต่ระดับบนไปจนระดับล่าง และระดับล่างขึ้นสู่ระดับบน

7. การเสนอรายงาน (Reporting) การเสนอรายงาน คือ การเสนอจะเป็นไปด้วยวาจา หรือการบันทึกเป็นหลักฐานในการดำเนินงาน พร้อมกับเสนอแนะปัญหาและสถิติข้อมูลที่แท้จริงต่อผู้บังคับบัญชา ตลอดทั้งการประชาสัมพันธ์เพื่อช่วยและกำลังใจในการปฏิบัติงานสำหรับพระสังฆาธิการซึ่งเป็นผู้บริหารงานคณะสงฆ์ ควรนำหลักและวิธีการปฏิบัติดังกล่าวไปปรับปรุงใช้ในงานคณะสงฆ์ก็จะไปประโยชน์ต่องานคณะสงฆ์อย่างยิ่ง

การบริหารงานบุคคลในพระพุทธศาสนา มีความละเอียดและเป็นขั้นตอนในการกลั่นกรองรับบุคคลเข้ามาบวชโดยที่พระพุทธเจ้ามอบความเป็นใหญ่ให้แก่คณะสงฆ์ในการอุปสมบททุกขั้นตอนตามแบบบัญญัติจตุตถกรรม โดยมีพระอุปัชฌาย์เป็นประธานในการอุปสมบทและต้องได้รับความเห็นชอบเป็นเอกฉันท์จากคณะสงฆ์พร้อมกันในอุโบสถที่ประกอบพิธีอุปสมบท

เมื่อเข้ามาในพระพุทธศาสนาแล้ว พระบวชใหม่จะต้องได้รับการฝึกฝนอบรมจากพระอุปัชฌาย์หรือผู้ปกครองจนกว่าจะมีพรรษา 5 ที่เรียกว่า นิสิมุตตะกะ คือพ้นจากการพึ่งพาอุปัชฌาย์ ดังนั้นกระบวนการฝึกอบรมพระบวชใหม่จึงมีความสำคัญอย่างยิ่ง

ระบบการศึกษาในพระพุทธศาสนาเป็นเครื่องมือที่สำคัญในการพัฒนาบุคลากรให้เป็นบุคคลที่มีคุณภาพ トラปิเตที่บุคคลนั้นยังไม่บรรลุพระอรหันต์ ผู้นั้นจะต้องได้รับการศึกษาอบรมในด้านพระธรรมวินัยต่อไปที่เรียกว่า เสาะ คือผู้ยังต้องศึกษา ต่อเมื่อผู้นั้นสำเร็จการศึกษาเป็นพระอรหันต์แล้ว จึงเรียกว่าพระเสาะ คือผู้ไม่ต้องศึกษา

“กระบวนการจัดการศึกษาในทางพระพุทธศาสนายึดหลักไตรสิกขา คือ ศีล สมาธิ และปัญญา ซึ่งเป็นการฝึกอบรม (Training) ที่เน้นภาคปฏิบัติมากกว่าจะเป็นการเรียน การสอนในทางทฤษฎี (Teaching) เมื่อกล่าวในเชิงบริหารเราต้องยอมรับว่า พระพุทธศาสนาให้ความสำคัญแก่การจัดการศึกษาอบรมเพื่อพัฒนาบุคลากรเป็นอย่างยิ่งด้วยเหตุนี้ พระพุทธศาสนาจึงได้ชื่อว่าเป็นศาสนาแห่งการศึกษา”

การศึกษอบรมในพระพุทธศาสนายึดผู้เรียนสำคัญที่สุด หมายถึง การกำหนดจุดสาระ กิจกรรม แหล่งการเรียนรู้ สื่อการเรียน และการวัดประเมินผล ที่มุ่งพัฒนาคนและชีวิตให้เกิดประสบการณ์การเรียนรู้เต็มความสามารถ สอดคล้องกับความถนัด ความสนใจและความต้องการของผู้เรียน (การศึกษาแห่งชาติ, 2543:20.) ดังจะเห็นได้ว่าการจัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับพัฒนาการ และวุฒิภาวะของผู้เรียน โดยที่พระพุทธเจ้าเทียบความพร้อมในการศึกษาเล่าเรียนของบุคคลเปรียบเทียบกับบัว 4 เหล่า และทรงจำแนกประเภทของบุคคลที่ได้รับการศึกษาอบรมไปตามจริต 6 ประการ และที่สำคัญพระพุทธเจ้าทรงมุ่งให้ผู้เรียนลงมือปฏิบัติด้วยตัวเอง ดังมีพุทธพจน์ที่ว่า “ตุมเหติ กิจจํ อาตปปี อกขาตาโร คลาตตา เธอทั้งหลายต้องทำความเพียรเพิกเลส พระคณาตตเจ้าเป็นเพียงผู้บอกทาง” (ขุ.ธ. (ไทย) 25/30/51)

บุคลากรที่ได้รับการพัฒนาแล้วจะได้รับการจัดสรรภาระหน้าที่ให้ปฏิบัติงานภายในองค์กรตามความรู้ความสามารถ ดังพระพุทธเจ้าทรงแต่งตั้งเอตทัคคะในด้านต่างๆ ดังกล่าวมาแล้วในการบริหารงานบุคคล พระพุทธศาสนามีระบบการให้รางวัลและการลงโทษซึ่งเปรียบเทียบกับการใช้พระเดชพระคุณในสมัยปัจจุบัน ใครทำดีก็จะได้การยกย่องใครทำผิดก็ต้องได้รับการลงโทษดังพระบาลีว่า “นิคคณเห นิคคหารหํ ปคคณเห ปคคหารหํ ข่มคนที่ควรข่ม ยกย่อง คนที่ควรยกย่อง” เราจะเข้าใจระบบการให้รางวัลและการลงโทษได้ดี จากเรื่อง เกสียสูตร ว่า

วันหนึ่ง สารถิผู้ฝึกม้าชื่อนายเกสียเข้าไปเฝ้าพระพุทธเจ้าแล้วทูลว่า พระพุทธเจ้าทรงมีวิธีฝึกคนอย่างไร พระพุทธเจ้าทรงย้อนถามว่า นายเกสียมีวิธีฝึกม้าอย่างไร นายเกสียกราบทูลว่า ข้าพระองค์ใช้ 3 วิธี คือ วิธีที่นุ่มนวล วิธีรุนแรง วิธีผสมผสาน คือมีทั้งนุ่มนวลและรุนแรง

พระพุทธเจ้าตรัสถามว่า ถ้าใช้ 3 วิธี ไม่ได้ผลแล้วจะทำอย่างไร

นายเกสึทูลถามว่า ถ้าฝึกไม่ได้ผลก็ฆ่าม้าทิ้งเสีย เพราะปล่อยไปก็ทำให้เสียซื้อสถาบันเกสึทียา

พระพุทธเจ้าตรัสว่า พระองค์ทรงใช้ทั้ง 3 วิธีฝึกคนเหมือนกัน คือใช้วิธีนุ่มนวลกับคนที่ควรให้กำลังใจ ใช้วิธีรุนแรงกับคนที่ควรตำหนิห้ามปราม และใช้วิธีผสมผสานกับคนที่ควรยกย่องเมื่อถึงคราวต้องยกย่อง และตำหนิเมื่อถึงคราวที่ตำหนิ

นายเกสึทูลถามว่า ถ้าใช้ 3 วิธีแล้วไม่ได้ผลจะทำอย่างไร

พระพุทธเจ้าตรัสว่า ก็มีการฆ่าม้าเหมือนกัน

นายเกสึทูลถามว่า การฆ่าไม่สมควรสำหรับสมณะมิใช่หรือ

พระพุทธเจ้าทรงอธิบายว่า ในวินัยของพระอริยะเจ้า การฆ่า หมายถึง การเลิกว่ากล่าวสั่งสอน คนที่พระพุทธเจ้าเลิกว่ากล่าวสั่งสอนย่อมหมดโอกาสเจริญเติบโตทางธรรม (อง.จตุกก. (ไทย) 21/111/150.)

หลักการบริบาลดังกล่าวมาแล้วนั้น เป็นสิ่งที่มิประโยชน์และจำเป็นต่อการบริหารงานกิจการคณะสงฆ์ เพราะคณะสงฆ์มีภาระหน้าที่ความรับผิดชอบที่ต้องกระทำร่วมกันเพื่อประโยชน์แก่พระพุทธศาสนา ดังนั้นเพื่อให้การปฏิบัติงานมีคุณภาพและเป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่คณะสงฆ์ตั้งเอาไว้จึงต้องอาศัยหลักการบริบาลสมัยใหม่มาประยุกต์ใช้เพื่อความเหมาะสมถูกต้องตามหลักพระธรรมวินัย และทันยุคสมัยปัจจุบัน

สรุป

การบริหารกิจการคณะสงฆ์ไทยในปัจจุบันทั้ง 6 ด้าน สามารถสรุปได้เป็นประเด็นสำคัญได้ดังนี้ 1)

ด้านการปกครอง มีการพัฒนาพระสังฆาธิการในด้านการปกครอง ในรูปแบบเดิม ๆ มีการประชุมเพื่ออบรมพระสังฆาธิการตามมติมหาเถรสมาคม หรือการจัดหลักสูตรในระยะสั้น ๆ เท่านั้น แต่ยังไม่ได้มีองค์กร หรือสถาบันที่เป็นหน่วยงานรับผิดชอบเพื่อจะพัฒนาพระสังฆาธิการในด้านการปกครองโดยตรง ควรยึดหลักพระธรรมวินัยเป็นหลักในการปกครอง เพราะพระธรรมวินัยเปรียบเสมือนเส้นด้ายร้อยดอกไม้ให้สวยงามเป็นระเบียบ และพระสงฆ์เปรียบเสมือนดอกไม้ที่มีหลากหลายชนิด หลายตระกูล หลายชนิด หลายสี และหลายกลิ่นแต่เมื่อมาเรียงร้อยด้วยเส้นด้ายเดียวกันแล้ว ก็จะได้สวยงามมีระเบียบ ทำให้หมู่พระสงฆ์ ดูเป็นระเบียบเรียบร้อยสวยงาม เป็นที่เลื่อมใส ศรัทธาแก่ผู้ที่พบเห็น การที่ท่านเจ้าอาวาสมอบให้คณะสงฆ์เลือกปกครองกันเองก็นับว่าเป็นการดี แต่ไม่ควรเลือกเฉพาะผู้มีความรู้ ความสามารถเพียงอย่างเดียว ควรจะเลือกผู้ที่มีความประพฤติตามหลักพระธรรมวินัยด้วย 2)**ด้านการศึกษา** การพัฒนาพระสังฆาธิการในด้านการศึกษา ยังคงมีการบริหารจัดการทางด้านการศึกษาที่ยังคงไว้ซึ่งพระธรรมวินัย มีการศึกษาพระปริยัติธรรมสายสามัญ หรือการศึกษาในมหาวิทยาลัยมากขึ้น ซึ่งถือว่าเป็นสิ่งที่ทำให้พระสังฆาธิการมีการพัฒนาการศึกษาให้รู้เท่าทันทางโลก แต่จะทำให้ในอนาคตอาจจะมีปัญหา เพราะว่า การศึกษาพระธรรมวินัย จะศึกษากันตามธรรมเนียมเท่านั้น ไม่ได้ศึกษาตามศรัทธาของพระธรรมวินัย ทั้งนี้พระสังฆาธิการบางรูปยังขาดความรู้ความเข้าใจในภาษาบาลี และการขาดบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถในการสอนธรรมและบาลี จัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแก่พระภิกษุสามเณรไม่ทั่วถึงเท่าที่ควร และบางวัดยังขาดการสนับสนุนให้พระภิกษุสามเณรได้รับการศึกษาทั้งทางโลกและทางธรรม ทั้งนี้ก็ยังมี การตรวจเยี่ยมสำนักศาสนศึกษาไม่ไปอย่างทั่วถึง ตลอดถึงการส่งเสริมการศาสนศึกษาอย่างไม่ทั่วถึง

เท่าที่ควร **3)ด้านการศึกษาสงเคราะห์** การพัฒนาพระสังฆาธิการในด้านการศึกษาสงเคราะห์ ยังคงมีการบริหารจัดการทางด้านการศึกษาโดยมุ่งเน้นการสงเคราะห์ประชาชนในด้านการศึกษา ซึ่งยังคงให้ประชาชนได้รับการศึกษาทางพระธรรมวินัย ควบคู่ไปกับการปฏิบัติ นอกจากนี้ ก็ยังมุ่งเน้นให้มีการศึกษาวิชาการทางโลกควบคู่กันไปด้วย อีกทั้งพระสังฆาธิการขาดการสนับสนุนในเรื่องของการศึกษาสงเคราะห์เท่าที่ควร และการขาดบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถเข้ามาช่วยพัฒนางานด้านศึกษาสงเคราะห์ รวมถึงยังขาดการอบรมทักษะด้านการจัดการเรียนการสอนแก่พระภิกษุ รวมถึงการจัดอุทยานการศึกษาภายในวัด และการอำนวยความสะดวกให้สถานศึกษามาจัดกิจกรรมภายในวัด **4)ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา** มีการพัฒนาพระสังฆาธิการในด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา มีเป็นการพัฒนาให้พระสังฆาธิการมีความก้าวหน้าในการเผยแผ่ และทักษะการใช้ภาษาของสมัยปัจจุบันมีความพร้อมทั้งในการพูด เทศน์ การบรรยาย การเขียนและพิมพ์ ตำราทางพระพุทธศาสนา และแต่งตำราทางวรรณคดี วรรณกรรม ตำราวิชาการ รวมถึงมีการมุ่งเน้นให้ประชาชนมีนิกายการปฏิบัติธรรมที่ถือว่าเป็นการสั่งสอนในภาคทฤษฎี และปฏิบัติที่ควบคู่กันไป อีกทั้งพระสังฆาธิการยังจัดการเผยแผ่เชิงรับ โดยมีการเผยแผ่เชิงรุกยังไม่ค่อยมีประสิทธิภาพเท่าที่ควร และยังมีความรู้ในเรื่องราวการประชาสัมพันธ์ การเผยแผ่หลักธรรมผ่านสื่อต่างๆ เช่น วารสาร สิ่งพิมพ์ วิทยุ โทรทัศน์ เป็นต้น รวมถึงการส่งเสริมให้พระภิกษุสามเณรเป็นพระนักเผยแผ่ **5)ด้านสาธารณูปการ** มีการพัฒนาพระสังฆาธิการในด้านการสาธารณูปการในยุคโลกาภิวัตน์ อันได้แก่มีการพัฒนาวัด จะเห็นได้ว่า มีการก่อสร้างวัดเกินความจำเป็น มีการใช้ทุนทรัพย์ในการก่อสร้างมากมาย คล้ายกับเป็นการแข่งขันกันก่อสร้าง พระสังฆาธิการควรพิจารณาสร้างแต่สิ่งที่จำเป็นกับการใช้สอย คำนึงถึงประโยชน์ที่จะได้รับว่าคุ้มค่าหรือไม่ อาคารบางแห่งยังอยู่ในสภาพที่ใช้งานได้ หรือชำรุดทรุดโทรมไม่มาก ก็ไม่ควรก่อสร้างขึ้นมาใหม่ ควรจะซ่อมแซม ขยายต่อเติม เพราะเมื่อก่อสร้างขึ้นมาใหม่ อาคารหลังเก่าก็จะไม่มีผู้ใช้อย่างคุ้มค่า กลายเป็นสถานที่รกร้างหรือไม่ก็เป็นโบราณสถาน เป็นการสิ้นเปลืองงบประมาณ ควรจะนำเงินส่วนนี้ไปพัฒนาการศึกษา พัฒนาคนให้มีคุณภาพในทุกด้าน หรือนำไปพัฒนาชุมชนด้านอื่นๆ ได้อีก**6)ด้านสาธารณสงเคราะห์** พระสังฆาธิการในยุคโลกาภิวัตน์ควรจะรู้เรื่องความเดือดร้อนของญาติโยมภายในชุมชนให้ทั่วถึง โดยเฉพาะครอบครัวที่ยากจน มีการทะเลาะกันเป็นประจำ ควรเข้าไปดูแลแนะนำพร่ำสอน โดยจัดให้มีการประชุมปรึกษาหารือกับผู้นำชุมชนและคณะกรรมการชุมชน เพื่อร่วมกันแก้ไขปัญหา หรืออาจจะประชุมหารือกับหน่วยราชการที่เกี่ยวข้อง ร่วมกันแก้ไขปัญหาต่างๆ ภายในชุมชน การประชุมร่วมกันระหว่างวัด บ้านและหน่วยงานราชการ น่าจะเป็นการแก้ไขปัญหาได้ตรงจุด การช่วยเหลือด้านวัตถุสิ่งของหรือเงินทอง ไม่สามารถแก้ปัญหาความยากจนได้ แต่ควรจัดให้มีการฝึกอาชีพ พัฒนาแนะนำอาชีพให้เหมาะสมกับคนทุกคนในชุมชน เด็กพิการหรือเด็กกำพร้า ต้องได้รับการศึกษา คนชราที่ยังแข็งแรง ควรฝึกให้ทำงานทำตามสมควรแก่วัย ถ้าทุกคนมีการศึกษา ทุกคนมีงานทำ ปัญหาต่างๆ จะหมดไปเอง

เอกสารอ้างอิง

ภาษาไทย

กรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ.(2428). **คู่มือการบริหารการศึกษาของคณะสงฆ์**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา.

การศึกษาแห่งชาติ.(2543). **ปฏิรูปการเรียนรู้ผู้เรียนสำคัญที่สุด**. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานกระทรวง กรมการการศึกษาแห่งชาติ.

คณาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย(2551). **การปกครองคณะสงฆ์ไทย**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระเทพเวที (ประกอบ ธมฺมเสฏฺโฐ).(2540). **พระราชบัญญัติคณะสงฆ์และกฎหมายเถรสมาคม**. กรุงเทพมหานคร : บริษัท สหธรรมมิก จำกัด.

พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต). (2549). **พุทธวิธีการบริหาร**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, พระธรรมปริยัติโสภณ (วรวิทย์ คงคปญฺโญ). **การพัฒนาพระสังฆาธิการ. 2550. พิมพ์ครั้งที่ 7**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย,

พระธรรมโมลี (สมศักดิ์ อุปสโม). (2530). **ธรรมบทวิเคราะห์**. กรุงเทพมหานคร : ไทยรายวัน, พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต).(2546). **พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม**. พิมพ์ครั้งที่ 12. กรุงเทพมหานคร : บริษัท สหธรรมมิก จำกัด.

พระราชญาณวิสิฐ (เสริมชัย ชยมงฺคโล). (2548).**การบริหารวัด**. พิมพ์ครั้งที่ 7. นครปฐม : เพชรเกษมการพิมพ์. สุชีพ ปุญญานุภาพ.(2541). **ประวัติศาสตร์พระศาสนา**. พิมพ์ครั้งที่ 10. กรุงเทพมหานคร :สำนักพิมพ์รวมสาส์น.